

Ubeskrevet norsk pionermisjon i Mongolia

BRØDRENE NÆSTEGAARDS MONGOLER –
OG THIBETANERMISSION

FRODE STEEN

For vel 100 år siden, sommeren 1894, dro Ole Næstegaard d.y. til Urga (nå Ulan Baatar) i Mongolia for å virke som misjonær. Der ble han værende i minst seks år, – fram til bokseropprøret i 1900. I alle fall tidvis var han i disse årene den eneste misjonæren i området. Dette framgår av flere uavhengige kilder.

De siste årene har medført store politiske endringer i Mongolia. Det har fått sitt glasnost, med ny åpenhet for påvirkning fra Vesten. Slik ble det mulig for Norsk Luthersk Misjonssambands generalforsamling å vedta opptak av virksomhet i Mongolia fra 1994. På denne bakgrunn er det av interesse å kjenne til at norsk misjon har røtter i dette store, sentralasiatiske steppelandet.

I denne artikkelen vil jeg først gi et riss av «Brødrene Næstegaards Mongoler- og Thibetanermission». Derneft vil jeg gi en kort vurdering av hvorfor dette misjonstiltaket ser ut til å være praktisk talt ubeskrevet i norsk misjonshistorie. Til slutt vil jeg presentere kildene artikkelen er bygget på. Mye av dette materialet er velvilligst stilt til disposisjon for China Instituttet på Fjellhaug skoler av Næstegaard-brødre nes nære slektninger.

De «brødrene Næstegaard» som stiftet denne misjonsvirksomheten var to av en søskenflokk på ni fra bruket Næstegaard i Hovet i Halldal.¹ Begge het opprinnelig Ola Sjugurdson Næstegaard, men navnene ble seinere oftest skrevet Ole, gjerne med tilføyelse den

eldre (d.e.) eller den yngre (d.y.). Ole d.e. ble født 02.11.1860 og døde i 1937. Ole d.y. ble født 09.05.1865 og døde i 1954.

Især den eldste av disse to brødrene er på visse punkter allerede godt kjent i norsk misjonshistorie. Jeg henviser særlig til Det norsk lutherske Kinamisjonsforbunds (NLMS) 25 års skrift.² Her blir hans rolle som banebryter for norsk Kinamisjon klart understreket. Vi tar med noen trekk fra denne tiden i hans liv, fordi den la grunnlaget for brødrenes senere virksomhet.

Ole d.e. får misjonærkall og vil dra til Kina

Som ung hadde Ole d.e. sterke boklige interesser og stor utferdstrang. Han gikk to år på seminar i Hamar, og ble deretter i 1881 ansatt som lærer i Hemsedal. Her fikk han en sterk omvendelsesopplevelse da lekpredikanten Iver Lien holdt møter i skolehuset i Hemsedal. I tillegg fikk han også et sterkt personlig misjonærkall, vakt ved en tale som Lars Skrefsrud holdt i Bragernes kirke tidlig i 1880-årene. Ved den anledning gikk Ole til fots fra Hemsedal til Drammen. Det møtet glemte han aldri. Heretter ville han bli misjonær.

Men først trengte han mer skolegang. Han dro først til Ørebro for å gå på pastor Ahlbergs misjonsskole i 1885. Så kom han hjem til Norge og virket som bibelbud for Lutherstiftelsen. I dette arbeidet viste han noen ganger større iver enn klokt var, men han havnet også i vekkelse flere steder, bl.a. i Sunnfjord, hvor han senere fikk trofaste venner og støtte for sin videre misjonstjeneste.

Ole d.e. tenkte mye på å bli misjonær, men *hvor*, det visste han ikke ennå. I 1887 søkte han opptak på Misjonsselskapets skole i Stavanger, men kom ikke inn, grunnet svak helse og for høy alder.

For pengene han hadde spart som bibelbud dro han nå i stedet til Baxters bibelskole i London. Der ble han kjent med China Inland Mission, og kom i fyr og flamme for Kina. Dit ville han dra!

Samme høst kom han tilbake til Norge og begynte å reise rundt for å tale Kinamisjonens sak. Mange ville ha besøk, og med sine glødende, inntrengende og gripende appeller var han med på å vekke en gryende misjonsinteresse for Kina i Norge.

Selv om ikke noe Kinamisjonsarbeid i Norge ennå var blitt organisert, var det enkelte steder allerede tidligere oppstått interesse for saken. Det norske Misjonsforbund hadde virket i Norge siden 1884, men de anbefalte sine misjonsinteresserte medlemmer å reise ut gjennom China Inland Missions organisasjon. Slik dro de to første norske Kinamisjonspionérer, Sofie Reuter og Anna Jakobsen til Kina i 1886.

Men Ole d.e. ønsket ikke å følge i deres fotspor organisasjonsmes-

sig. Han håpet på en norsk Kinamisjons sammenslutning. Under hans reiser i Norge høsten 1887 ga flere misjonsvenner uttrykk for at de ville støtte ham, og flere misjonsforeninger ble dannet. Da kontakten Ole d.e. trekløveret Treider-Jørgensen-Guldberg i Kristiania. De lovet å ta seg av videreformidlingen av norske misjonsvenners pengestøtte til Næstegaard d.e. dersom han dro til Kina. De tre utgjorde den såkalte Kristianiakomiteen. Både komiteen og personene bak den er fyldig omtalt flere steder i norsk misjonshistorie bl.a. i Evangelisk Orientmisjons 100-årskrift.³

Ole d.e. til Kina, støttet av Kristianiakomiteen

For penger gitt av norske misjonsvenner, og med løfte om framtidig støtte gjennom Kristianiakomiteen dro så Ole Næstegaard d.e. til Kina tidlig i 1888. Han gikk i land i Shanghai, og fikk siden gå på CIMs språkskole i Nanjing et halvt års tid. Deretter dro han sammen med svensken Erik Folke til Shanxi i Nord-Kina.

Gjennom sin tidligere reisevirksomhet i Norge, og ikke minst ved sine hyppige, gripende brever hjem fra Kina, bidro nå Ole d.e. fortsatt til en stadig økende Kinamisjonsinteresse i Norge.

Allerede året etter, i 1889, foregikk den første organisering av Kinamisjonsvirksomheten i Norge. I november kom CIMs dynamiske leder, Hudson Taylor, på Norges-besøk. Han gjorde et mektig inntrykk på Kristianiakomiteen. Mens Ole d.e. var i Kina, ble nå Kristianiakomiteen omgjort til en norsk filial av China Inland Mission og navnet ble nå Den Norske Kinamisjon (seinere Evangelisk Orientmisjon). Komiteen skrev ut til Ole d.e. og fortalte hva som hadde skjedd, og forklarte at hvis han trengte penger, kunne han heretter få dem ved å melde seg inn i CIM.

Men Ole d.e. var ikke begeistret for CIMs interkonfesjonelle profil og lot være å melde seg inn. Foreløpig samarbeidet han med svensken Erik Folke, i håp om å skape en skandinavisk luthersk misjon. Men allerede ved årsskiftet 1889/90 gikk samarbeidet med Folke i stå. Folke ville heller gå inn i CIM.

Da bestemte Ole d.e. seg for å dra hjem til Norge for å finne nye muligheter for misjonsstøtte. Høsten 1890 kom han hjem til et Norge som mer enn noensinne boblet av Kinamisjonsinteresse.

Ole Næstegaard d.e. i Amerika

Ikke nok med Norge. Ole d.e. hadde under sine første år i Kina også skrevet flere brev til bladet *Lutheraneren* for nordmenn i Amerika. Også der var misjonsinteressen for Kina blitt vakt, ikke minst ved disse Kinabrevene fra Ole d.e. Da Ole d.e. nå dro hjem fra Kina til

Norge, la han vegen om Amerika. Der fikk han oppleve at Kinamisjons-tanken var i ferd med å bryte igjennom. Den sommeren deltok han i flere Kinamisjonsmøter. Han ble godt mottatt. Brevene hans til *Lutheraneren* hadde beredt vegen for ham. Dessuten hadde hans yngre bror, Ole d.y., nordmannen S. Netland og norskamerikaneren Daniel Nilsen vært virksomme for Kinamisjonen denne sommeren, og de sto klar til å reise til Kina som misjonærer samme høst.

Allerede i juni 1890, like før Ole d.e. kom til Amerika fra Kina, ble den gryende Kinamisjonsinteressen organisert ved opprettelsen av American Norwegian China Mission. Nå fikk Ole d.e. være med på deres første generalforsamling før han dro videre hjem til Norge. Han rakk også å bli presteviet i Hauge's Norwegian Evangelical Lutheran Synod of America 31. aug. 1890. Så dro han hjem til gamlelandet.

Ole Næstegaard d.y. i mongolsk drakt, fotografert i Christiania 1901-1902.

Ole Næstegaard d.e.s første hjemmeopphold i Norge 1890/91

«Komiteen i Kristiania møtte ham med uvilje», berettes det i *Kina under korset*.⁴ Han hadde jo ikke søkt deres tillatelse til å komme hjem fra Kina. Heller ikke hadde han sluttet seg til CIM, slik de hadde bedt ham om. På toppen av det hele hadde han gått hen og blitt innviet til prest. Komiteen fryktet at han var blitt høykirkelig.

Ole d.e. fikk nå være med på å drøfte spørsmålet om man skulle danne en selvstendig norsk Kinamisjon. Et samrådsmøte om dette ble holdt i Bergen 27.–28. okt. 1890. Dit kom også sekretæren i Det Norske Misjonsselskap, Lars Dahle. Dahle var skeptisk til å starte noen norsk Kinamisjonsvirksomhet, og nå lot han sine kritiske merknader skylle over Ole d.e. Ole d.e. hadde rapportert om dåp av 8

kinesere allerede i oktober 1889. Kunne dette virkelig la seg gjøre etter så kort tid uten å slurve med dåpsforberedelsene? undret Dahle, og lot ingen være i tvil om at svaret måtte bli nei. Videre mente han å påvise at Ole d.e. hadde et alarmerende slapt syn på kristne menn som hadde levd i flerkoneri. Mot den mektige og briljante misjonslederen Lars Dahle virket Ole d.e. puslete og tafatt i sine svar. I *Kina under korset* går det fram at Ole d.e. nok hadde mer å fare med enn det kunne høres ut til, men han hadde jo ingen vitner til å stadfeste sine ord.⁵

Selv om forsamlingen ikke delte Dahles syn på nytten av å opprette en norsk Kinamisjon, mistet den likevel noe av tilliten til Ole d.e. Da det Norske Lutherske Kinamisjonsforbund ble stiftet i mai 1891, lot man være å knytte til seg Ole d.e.

Vinteren 1890/91 reiste Ole på prekenferder i Norge og i Danmark. Så for han innom Tyskland og England via Amerika tilbake til Kina. Men han reiste bare ved hjelp av private gaver fra enkeltpersoner eller foreninger. Han hadde ikke noe selskap i ryggen.

Brødrene Næstegaards forhold til de nyetablerte Kinamisjonsselskapene

Vel tilbake i Kina igjen i 1891 møtte nå Ole d.e. sin yngre bror som var ankommet året før fra Amerika. Her var to som begge hadde sin rikelige andel i den Kinamisjonsinteressen som i løpet av tre hektiske år hadde ført til opprettelsen av to norske og ett amerikansk Kinamisjonsselskap. Men selv var de blitt stående utenfor dem alle. Ole d.e. hadde maktet å vekke selskapenes interesse, men ikke å vinne deres fulle tillit, og dette gjorde både ham og broren skuffet og sår. Særlig sved det å stå uten faste økonomiske tilskudd.

Da vi dro ut, var der intet visst, ingen fast organisasjon, men kun noen innsamlingskomiteer som sto som bindeledd mellom oss og vennene. Men imidlertid omdannet disse komiteer seg til selskaper eller forbund, og pengene innløp gjennom samme kanaler som før, men stanset hos disse «forbundsmenn» eller «selskapsmenn» og kom ikke etter vennenes ønske i våre hender. Du ser altså at vi på denne måte ble avskårne fra vennenes ytelser, fordi vi ikke står i forbindelse med de stiftede selskaper.⁶

I sin yngre bror fant Ole d.e. en snill og trofast venn som sto sammen med ham i tykt og tynt. Felles skjebne ga felles trøst. Med tiden skulle det være hverandre de stolte mest på i sine videre misjonsplaner.

Ole d.y. hadde i årene før sin utreise vært en del i Amerika, i likhet med mange andre utflyttede landsmenn, deriblant også flere nære slektninger fra Hallingdal. Da han sammen med S. Netland og D. Nilsen dro til Kina i september 1890, lå det nærmest i kortene at disse tre ganske raskt skulle bli antatt av det nystiftede Kinamisjons-selskapet i Amerika, men så glatt gikk det ikke. De dro likevel dit deres kinesiske språkopplæring skulle foregå, ikke til CIMs språkskole, men til et sted flere lutheranere valgte – Hankow. Men der var det svært varmt, og Ole d.y. tålte ikke det varme klimaet. Han ble syk og dårlig.

Hans sunne, hallingdølske bondevett sa ham at for å komme til krefter igjen, burde han flytte nordover, til et kaldere klima. Ole d.e. støttet ham i denne tankegangen, da også han med tiden tenkte å slå seg ned nord i Peking. Dette likte ikke lederne i den amerikanske Kinamisjonen. De ville at han skulle komme tilbake til Hankow og slik vise sin lojalitet mot dette selskapet. Men Ole d.y. dro nordover, og dess lenger nord han dro, dess friskere følte han seg. Som svar på amerikanske bebreidelser skriver han i brev av juli 1893: «Jeg skulle intet heller ønske enn å være hos dere, om klimaet ville tillate meg det. Gud er mitt vitne».⁷

I boka *Kina under korset* skildres brødrenes bevegelser i Kina, arbeidet de etter hvert ble opptatt av, og frustrasjonene det førte med seg å ikke være knyttet til noen fast organisasjon. I motsetning til de etter hvert nokså tallrike misjonærkollegaer fra Norden og Amerika som fikk sine jevnlige bidrag fra selskapenes kasser, måtte brødrene Næstegaard leve på private gaver som kom uregelmessig, og dessuten prøve å tjene selv til livets opphold ved å gå i tjeneste for utlendinger i Kina.

Da Ole d.y. kom til Peking i desember 1892 for å forenes med sin eldre bror, var han fullstendig pengelens.⁸

Ole d.e. var kommet dit i forvegen, og hadde heldigvis fått ansettelse «hos den hollandske minister».⁹ Like etter fikk Ole d.y. arbeid hos den russiske konsul som engelsklærer.

I Peking kom begge brødrene til å bli spesielt opptatt av mongolers og tibetaneres levekår.

I denne by fant han (Ole d.e.) en mengde mongoler og tibetanere bosatt. Disse folk taler hver sitt språk, som er ganske forskjellig fra det kinesiske. Næstegaard ble mer og mer interessert i disse folk. Han visste, både Mongoliet og Tibet er så omtrent lukket for evangeliet. Her var en herlig anledning. Kunne en få bringe evangeliet til dem som bodde i Peking, og så derfra sende kristne mongoler

og tibetanere som misjonærer inn i deres respektive fedreland! Det var i alle fall en plan som kunne være verd å forsøke.¹⁰

Kanskje kunne brødrene starte sin egen organisasjon på dette vanskelige og krevende feltet? I alle fall måtte deres organisasjonstilhørighet bli avklart snart. Det var for slitsomt å fortsette slik de gjorde nå, våren 1893, uten noen form for tilknytning, slik det bekreftes i brev fra Ole d.y. av 12. januar 1893.¹¹

Brødrene Næstegaard oppretter sin egen misjon

Ideen om en egen misjon for brødrene tok altså form i Peking, mens brødrene ut over våren ble mer og mer opptatt av tibetanernes og mongolenes hjemland. Tibet sto foreløpig som et uopnåelig mål, – «som sådant ennu tillukket for Herrens sendebud».¹²

Men Mongolia var kanskje innen rekkevidde, i alle fall Syd-Mongolia (tilsvarende den kinesiske provinsen Indre Mongolia i dag).

Men før brødrene startet noe eget, måtte de gå en siste oppklaringsrunde med det amerikanske Kinamisjonsselskapet som hadde hatt en ubesluttosom holdning til Ole d.y. Ville de ha ham som utsending, eller ville de ikke?

Sommeren 1893 dro Ole d.e. avsted for å få klarhet. Først dro han til Hankow, for å spørre styrelsen der. Han fikk da vite at Ole d.y. nok hadde fått innvilget å bli understøttet av deres misjon, men det forelå ingen tillatelse fra formannen om at støtten kunne utbetales. Saken måtte først avklares med bestyrelsen i Amerika.¹³

Høsten 1893 dro så Ole d.e. til Amerika for «enten å få en klar forståelse med selskapet for fremtiden, eller å sørge for den nødvendige hjelp til å fortsette en uavhengig misjon».¹⁴

Selskapet avviste Ole d.e. fullstendig, og beskyldte ham for vranglære, men dette ble senere trukket tilbake. Forholdet mellom Næstegaardbrødrene og det amerikanske selskapet ble likevel aldri hjertelig. Ole d.e. ble imidlertid vist mye velvilje av mange norsk-amerikanske misjonsvenner, og dermed besluttet han seg for å ta skrittet fullt ut og starte på egen hånd sammen med broren.

Om dette skriver han selv i boka En missionærs opplevelser i Mongoliet med særlig tanke på mongolene:

Når min bror og jeg har opptatt arbeid blant dette folk, er det først og fremst fordi vi har sett den skrikende nød, og dernest fordi vi som apostelen nødig vil bygge der hvor andre har lagt grunnen. Vi er villige til å gå i Guds navn, arbeide og lide for disse hedningefolks frelse.

Men da vi intet selskap har for denne misjon, har vi kun vært henviset til den frivillige hjelp vennene i Norge og Amerika har ydet oss.

Den tilslutning vårt arbeide har fått under mine reiser i Amerika har styrket meg i den tanke at det er Herrens vilje at vi skal fortsette. Jeg har måttet gjennomgå meget motstand og trengsel. Men Herren være lovet, Han har hittil hjulpet og vist at Han er mektig i de svake. Han har gitt oss en åpen dør både hjemme og på misjonsmarken. Det er oss også nok. Derved er Misjonen for Mongoler og Thibetaner grunnlagt, og hva Herren har begynt, vil Han visselig fullføre.

Vi akter ikke å gå noen annen misjon i veien, men ber kun om lov å få gjøre en ringe tjeners gjerning ved siden av de andres. Derfor vil Herren også vite å bøye vennenes hjerter så, at når de gir til andre, vil de heller ikke glemme oss.¹⁵

Ole d.e. må ha vært i Amerika ganske lenge denne gangen, kanskje mer enn ett år, før han dro tilbake til Peking. Vi mangler foreløpig kilder for å følge hans bevegelser i årene fram til 1900.

Men før han forlot Amerika, hadde han fått ordnet med et støtteapparat som gjorde at han følte seg trygg på at brødrenes økonomi var sikret, selv om de ikke sto tilknyttet andre selskaper.

Støtten hvilte på to forhold, gaver og inntekt av litterær virksomhet. Han skriver i *Kina under korset*:

«Men under dette arbeide trenger vi misjonsvennernes støtte både i Amerika og i Norge og i Danmark. I Amerika har Gud givet oss et solid økonomisk grunnlag, idet flere formående menn har lovet å stå oss bi i arbeidet ved å motta gaver for vår misjon».¹⁶

Dessuten sørget Ole d.e. for at det i Amerika ble gitt ut flere trykksaker til inntekt for brødrenes misjon. To av dem var, etter prisen å dømme, bare småhefter, skrevet av Ole Næstegaard d.e., «Hedningemissionens frugter» og «Hvorledes står det til»? Det har ikke lykkes oss å få tak i disse heftene, men det opplyses i en annonse fra denne tiden at «Hedningemissionens frugter» ble trykket i 25 000 eksemplarer. Bøkene *En misjonærs opplevelser i Mongolia* og *Kina under korset* er begge trykket i Den Forende Kirkes trykkeri og utkom i Minneapolis i 1895.

Ole Næstegaard d.y. drar til Mongolia

Mens Ole d.e. forlot Kina i 1893 for å ordne med finanser, dro Ole d.y. fra Peking nordover for å finne landet mongolene stammet fra. I 1894 var han kommet til Pao-teo hvor han fikk kontakt med en av

de mandarinene (kinesiske embedsmenn) som hadde mest å si i hele Mongolia-regionen, som da omfattet det nåværende Mongolia samt den kinesiske provinsen indre Mongolia.

Han skriver flere brev hjem til sin bror Ole d.e. Brevene er udarterte, men må skrive seg fra høsten 1893 og utover til våren 1895. Fra Pao-teo (Baotou) i Syd-Mongolia skriver han (trolig høsten 1893):

Det kunne synes for noen underlig at jeg, som bestemte meg til å arbeide blant de mer kultiverte mongoler i Peking, Kalgan og omegn, nå er kommet så langt innover, men det var nødvendig for språkstudiets skyld og undersøkelsen av landet. Peking er jo hovedstedet for din og min Mongolmisjon under vinterarbeidet... I dag hadde jeg tenkt å gå til den gravplass i Pao-teo hvor alle de er begravet, som døde av hunger. Der finnes tre store kjellere med 1000 døde legemer i hver, og den fjerde er nå også halv full. Et forferdelig skue! ... Skriv litt i bladene om nøden, skriv til venner og slektninger, så er du snill. Må den Herre Jesus Kristus legge sin rike velsignelse til vår bestrebelse å predike evangeliet for de døende mongoler!¹⁷

Av brevene fra Ole d.y. går det videre fram at de har en arbeidsfordeling som går ut på at Ole d.y. skal fortsette å virke i Mongolia, og skrive hjem om arbeidet som han opplever svært meningsfylt, mens Ole d.e. skal drive informasjons- og innsamlingsvirksomhet, dels i Amerika, dels i Norge. Selv vil den eldste etterpå komme tilbake til Kina for å bygge en kirke i Peking, beregnet på mongoler og tibetanere. Det skal være god kontakt mellom Peking og Mongolia, er tanken. De håper også å få flere medarbeidere med tiden, men er ikke lenger så ivrige som før etter å utvide arbeidet. Klok av skade vil de begrense virksomheten, for ikke ennå en gang å dra igang et selskap som de mister kontrollen over.

Om Ole d.y.s strategi for Mongolia – virksomheten går det tydelig fram at han satser på å lære språket. Mens han arbeider med dette, prøver han å skaffe seg oversikt over land, folk og religion. Mongolia var på denne tiden lite kjent for omverdenen.

Et lite humoristisk trekk – Ole d.y. lengter slett ikke tilbake til sine norsk-amerikanske, svettende kolleger i Hankow. «Ingen vet bedre enn jeg selv at varme tåler jeg ikke», skriver han, «men nesten hvilken som helst kulde.» Det skulle komme vel med. For jo lenger nord han kom fra Peking, jo lenger fikk han lyst å dra. Til slutt, sommeren 1894 la han ut på den lange, farefulle turen til Urga, den gang en by med ca. 35 000 innbyggere, «hvor Satan virkelig synes å ha en av

sine sterkeste festninger». «Familielivet er nesten aldeles ukjent i Urga», fortsetter han. «Her i byen finnes omrent 10 000 kinesiske kjøpmenn (ugifte eller har sine hustruer i Kina), samt over 10 000 lamaer og ca. 15 000 mongolkvinner. Det er umulig med pennen å utmale Urgas syndeliv.» Det Ole var mest opptatt av i Urga, foruten å lære språk og orientere seg, var å dele ut kristen litteratur. I et brev trykket og utgitt i Florø, datert 10. september 1895, skriver han:

Der er selvfølgelig lite bruk for andre språk enn russisk, slavonsk, men især tibetansk, mandsjursk, kinesisk og mongolsk, som jeg har en nesten ubegrenset bruk for, hvorfor jeg atter har sendt ordre til Tientsin etter ca. 6000 flere bøker i disse språk... Heller ikke lamaene er bosatt her, men reiser og kommer. De er en samling fra de fleste familier i Mongolia, som er her en tid og tilbeder, så vender de hjem. Disse lamer, eller avgudsprester er den egentlige lesende og studerende del av det mongolske folk. Jeg kan derfor fra dette sted få spre Guds Ord nesten utover hele Kina. Dere kan derfor skjønne at dette er en viktig plass å beholde for evangeliets utbredelse i blant disse hedninger.

Ole d.y. kom til Urga fra syd-Mongolia sammen med en misjonær Larson. «Vi har i sommer været sammen», skriver han om sommeren 1894.

«Vi blir også sammen gjennom vinteren, men neste år reiser han tilbake til syd-Mongolia, for han synes det er for kostbart å bo her i Urga, som er en lama- og handelsstad.»¹⁸

Høsten 1895 skriver han hjem til sine søstre i kvinneforeningen i Florø: «Jeg behøver deres daglige forbønner, thi her står jeg aldeles alene, uten noen eneste misjonær på hundre mils avstand i syd, nord, øst eller vest. Jeg og min bror har nå dannet den selvstendige misjon som kun støttes av venners frivillige gaver. Kun Jesus holder meg oppe, men også dere kan gjennom bønnen holde mine armer oppe i striden, som Aron og Hur støttet Mose arme.»

Det har hittil vist seg vanskelig å finne kilder som forteller om brødrene Næstegaards virksomhet i årene 1895–1900. Men at Ole d.y. var i Urga også i denne tiden bekreftes fra uventet hold. I boka *Sju resor* av den finske språkforsker og senere diplomat G. John Ramstedt, forteller forfatteren fra sitt opphold i Urga vinteren 1898–1899: «Enligt generalkonsulns oppgift bodde i Urga en norsk missionär, Ola Nestegaard. Denne man blev vår beredsvilligaste hjälpare och bästa vän i Urga. Han hörde sig för om bostad åt oss och skaffade oss på förmänliga villkor helpension hos köpmannen Mihail Smirnov.» Mot

slutten av vinteren skriver han videre om Ole d.y.: «Vår granne, misjonären Nestegaard... utgjorde för oss en pålitlig och välunderrättad nyhetskälla.»¹⁹

Ramstedts bok bekrefter at Ole d.y. har lært seg språket, som han bruker til forkynnelse, og at han fortsatt sprer kristen litteratur.

I kildene våre er det imidlertid lite å høre om brødrenes virksomhet i årene 1895–1900. De etablerte Kinamisjonsorganisasjonene har jo sin egen historie å konsentrere seg om, og der falt brødrene ut. Dessuten var det da ubehagelige stridigheter mellom Ole Næstegaard d.e. og noen norske/amerikanske misjonsledere. Slike stridigheter er gjengitt i *Kineseren*.²⁰

Bokseropprøret som feide over hele Kina i 1900, gjorde slutt på brødrenes misjonstiltak. Ole d.e. var da i Peking, hvor han fikk en psykisk knekk som han aldri kom over. Han hadde alt en tid vært i psykisk ubalanse. Etter evakueringen til Norge var han stort sett syk fram til sin død i 1937.

Ole d.y. flyktet også hjem til Norge sammen med en større gruppe misjonærer som han ledet ut gjennom Russland. Dette opplyser en nær slektning som refererer til privat korrespondanse. Ole d.y. hadde trolig planer om å fortsette virksomheten i Mongolia igjen. Kanskje var det brorens sykdom som fikk ham til å skrinlegge disse planene.

I stedet gikk Ole d.y. etter noen år i hjemlandet inn i Oslo Indremisjon, der han arbeidet lenge utover pensjonsalderen. For denne innsats ble han tildelt kongens fortjenestemedalje. Han døde i 1954.

Vurdering

Hvorfor er brødrene Næstegaards Mongoler og Thibetanermisjon så godt som ubeskrevet i norsk misjonshistorie? Det kan etter undertegneds mening tenkes fleres sannsynlige årsaker til dette forholdet.

1. Ved den tid brødrene virket, var Mongolia (og Tibet) en del av Kina. For en gjennomsnitts misjonsvenn kunne det vel være vanskelig nok å forestille seg det fjerne og fremmede Kina, om man ikke i tillegg skulle orientere seg om forskjellen mellom Kina og det ennå mer fremmede Mongolia. Man kunne ikke forvente noen skarp skjelning mellom Kinamisjon og Mongoliamisjon. Brødrene Næstegaard ble nok for mange observatører bare to blant mange Kinamisjonærer.
2. Brødrenes misjonslitteratur om Mongolia ble først og fremst utgitt i Amerika (riktignok på norsk), og bare i mindre grad i Norge. Fra den tid brødrenes misjon ble opprettet, faller dessuten brødrenes historie ikke lenger sammen med noen av de øvrige Kinamisjons-

- selskapers historie, og går derfor, sett fra selskapenes synspunkt over i en for dem «uinteressant» fase.
3. Ole d.e.s psykiske lidelser som nok hadde begynt å ulme lenge før de brøt ut for fullt ved det brutale bokseropprøret i 1900, førte trolig til at både venner og kritikere tillot et glemselens slør å skjule brødrenes misjonsvirksomhet i den nære ettertid. Men dette tør nå være et forhold som ikke lenger bærer samme vekt.
  4. Brødrenes misjon ser ikke ut til å ha blitt formalisert ved valg av styre eller avholdelse av generalforsamling e.l. Dermed eksisterer det heller ingen kilder i form av referater, årsmeldinger e.l.

China Instituttet vil forsøke å grave frem mer materiale om brødrene Næstegaards misjonsvirksomhet i Mongolia, for at dette pionerprosjektet kan få sin rettmessige plass i norsk misjonshistorie. Det ville være av interesse å få vite mer om hvilke foreninger/enkelt personer som i særlig forstand fungerte som brødrenes «sendemenighet». Om man kunne finne fram til noen av disse, var det kanskje mulig å avdekke flere sider ved dette ukjente, men verdifulle misjonsprosjektet.

Kilder:

- Bawden, C.R.: *The Modern History of Mongolia*, London 1989.
- Nilsen, Laurits: *ABC med lette Læse- og Lærestykker i den norske Chinamissions Historie fra 1887 til 1909*. Bergen 1910.
- Næstegaard, Ole d.e.: *En Missionærs Oplevelser i Mongoliet*. Minneapolis 1895.
- Næstegaard, Ole d.e.: *Kina under Korset. En beretning om Næstegaard-brødrenes Mission*. Minneapolis 1895.
- Næstegaard, Ole d.y.: *Brev fra missionsmarken*. Florø 1895.
- Reinton, Lars og Sigurd: *Folk og fortid i Hol*, bind II (1943) og IV (1975), Oslo.
- Ramstedt, G. John: *Sju resor*, Uppsala 1961.
- Evangelisk Orientmisjon: *Gud bruker mennesker*. Festskrift ved Evangelisk Orientmisjons 100-års-jubileum. Oslo 1989.
- Fellesstyret for det norsk lutherske Kinamissionsforbund (utgiver): *25 aar*. Thronsen & Co. Boktrykkeri 1916.
- Kineseren: Årgang 1896, no 7, s. 49. Årgang 1898, no. 5, s. 58.
- Birkelid, Fridtjov et al.: *Norsk misjonsleksikon*. Stavanger 1965.
- Westman, Knut B. et al.: *Nordisk misjonshistorie*. Oslo 1950.

* Div. private brever fra amerikanske misjonærer til Ole d.y. 1896.

* Enkeltsidig annonse om Næstegaard-brødrenes trykksaker, utgitt til inntekt for deres misjon.

* 10 x 16 fotografi av Ole Næstegaard d.y. i mongolsk drakt, tatt v/Eivind Engers atelier i Grændsen 16, Kristiania. I følge riksarkivets sekretariat for fotoregistrering, kan man ut fra denne adressen tidfeste fotografiets datering til 1901–1902. På bildets bakside figurerer Ludvig Eriksen, den norske Misjonsalliansens grunnlegger, som sekretær og gaveformidler for «Kina- og Mongol-missionen» – kanskje et signal om at Ole d.y. ikke hadde tenkt å gi opp ennå?

* Misjonærbrødrene Næstegaard fra Hovet i Hallingdal – en oversikt over brødrenes liv og virke i misjonens tjeneste, skrevet av misjonær Kjell Tangeras, som nå bor nær brødrenes opprinnelige hjemsted. Oversikten bygger dels på offentlige, dels på familiære kilder.

Noter:

1. Lars og Sigurd S. Reinton, *Folk og fortid i Hol*, bind II og IV.
2. *25 aar* (Thronsen & Co. 1916), s. 20-26.
3. *Gud bruker mennesker*, EOM 100 år (Oslo 1989), s. 10-16.
4. Ole Næstegaard d.e., *Kina under korset* (Minneapolis 1895), s. 71.
5. *Ibid.*, s. 72-73.
6. *Ibid.*, s. 101.
7. *Ibid.*, s. 107.
8. *Ibid.*, s. 109.
9. *Ibid.*, s. 84.
10. *Ibid.*
11. *Ibid.*, s. 100.
12. Ole Næstegaard d.e., *En Missionærs Oplevelser* (Minneapolis 1895), s. 158.
13. *Kina under korset*, s. 85.
14. *Ibid.*, s. 87.
15. *En Missionærs Oplevelser*, s. 178.
16. *Kina under korset*, s. 136.
17. For dette og følgende brev, se *En Missionærs Oplevelser*, s. 180ff.
18. *Kina under korset*, s. 119.
19. G. John Ramstedt, *Sju resor* (Uppsala 1961), s. 53.
20. *Kineseren* 7/1896, s. 49, 5/1898, s. 58.

Frode Steen, f. 1947, Fjellhaug Misjonsskole 1971, kinesisk grunnfag 1992. Misjonær (NLM) Taiwan 1972–1989, lærer ved Fjellhaug skoler 1989–, leder av China Instituttet.

Undescribed Norwegian pioneer mission in Mongolia

The author describes the missionary work of the two brothers Ole Næstegaard (1860–1937, 1865–1954, both had identical names). While they both contributed to the establishment of Norwegian and American missionary enterprises in China and Mongolia, they finally founded their own independent work. While the elder brother is generally recognized for his contribution, the younger brother is almost unknown. The article sketches the history of their work, and concludes by asking why they were almost completely forgotten.